

NEKAJ O AVTORITETI.

SPISAL ARMIN GRADIŠNIK.

Temelj vsaki državi je pravica, in vera v to pravico je ona moč, ki državo vzdržuje.

Ni je večje nesreče za državo nego je ta, če državljani jamejo dvomiti nad pravico in postavo ter jim vera v pravovarnost gineva.

Pravica in postava morata biti sveti; sveti državljani, ki ju ima spoštovati in uvaževati, sveti pa tudi onim, ki jo imajo negovati in zastopati.

Sodnik, ki po zakonu pravico deli, ne sme drugega izvrševati nego postavo, in le zgolj postavo. Oblast, ki odredi kako odločbo, ne sme drugega videti pri tem, kakor le postavo. — Če se take «avtoritete» klanjajo pred avtoriteto postave, če one priznavajo svetost postave: potem se bode spoštovanje pred svetostjo postave tudi vzbudilo v vsakem državljanu, potem se bo avtoriteta postave slednjemu udu države reprezentovala kot vzvišena in zapovedovalna, ter pravica in postava se bodeda spoštovali; a tedaj — in le tedaj! — imajo tudi zastopniki pravice in postav — i. e. oblastva — avtoriteto.

Ni je avtoritete nad ono postave! Avtoriteta, ki jo vživajo organi državnih oblasti, ni drugega, nego odsev postavine avtoritete. Kakoršna je le-tá, takšno bode tudi spoštovanje do oblasti in njih zastopnikov.

Prva in največja briga državnih «avtoritet» bodi ta, da ohrani v državljanih vero v pravico in svetost postave ter da jih dovede do trdnega prepričanja, da so óne res vsikdar le čuvaji pravice in zakona — ter drugega nič.

Gorje pa državi, kjer sodniki ne sodijo po zakonih, ampak le po politični oportuniteti, — kjer postajajo oblastva le orodje političnemu strankarstvu! — Potem se vezi pravice raztrgajo, potem gine sveti svet, ki je obdajal postavo, gine pa tudi avtoriteta postave ter prične se pravno

brezvladje. — Državljan, ki vidi da ima pri oblastvih politična moč več veljave nego pravo, ki vidi, da postava ne velja nič, politična sila pa vse, — obupa nad postavo in pravico ter se pri dosegu svojih ciljev tudi ne drži več po postavi in pravici...

Ni-li tudi šola — mala država? Sigurno. Kar velja tam, velja — kolikor toliko — tudi tu.

Justitia regnorum fundamentum!

Vladar v šoli je učitelj. Najvišja avtoriteta je tu on sam. Zakon, pravičnost mu ministrirata pri vladanju.

Kdor hoče druge do priznanja kake oblasti, avtoritete dovesti, — mora sam imeti ugled, veljavo.

Kaj pa je avtoriteta (tudi: avktoriteta?)

Beseda 'avtoriteta' izvira od latinskega «avtoritas», ki znači veljavo, ugled v širjem, v ožjem smislu pa oni duševni vpljiv, ki je vladajoč ter izvor posebne inteligence ali npravstvene sovršnosti.

Ves naš ugled je sprva odvisen od tega, kako spoštovanje uživa naš stan sploh. Spoštovanje do učiteljskega stanú pa odvisi — ko drugod — od osebe, ter se pridobi po natančnem izpolnovanju dolžnosti, po dostojnem in veljavnem nastopanju med ljudstvom in uglednem obiteljskem življenju.

Zvestoba v izvrševanju svojih lastnosti: to je najpotrebnejša lastnost značaja učiteljevega! —

Dolžnost je dolg, ki ga vsak človek poravnati ima; ona nas spremlja skozi vse življenje, od zibeli do groba.

Imamo pa dolžnosti napram oblastim, dolžnosti proti nam podložnim, dolžnosti napram nam enakopravnim, dolžnosti do bližnjega sploh in dolžnosti do Boga. Vedno zavedanje teh dolžnosti je krona značaja ter opôra človeku v najozbilnejših mu položajih življenja. Vsi moramo pridno delati po najboljšem našem znanju na prostoru, ki smo si ga izvolili v svoje delovanje. — Delo je postava našemu bitju, živ princip, ki nas sili v naprej. Vztrajno in korenito delo je zdravo telesu in nič manj duši.

Pri vsem napôru spremljaj učitelja samozatajevanje; to je koren vsem čednostim! Ono je potrebno za osebno srečo posameznika. — Samozatajevanje bode učitelja učilo potrpljenja, te vsakemu vzgojitelju najnujnejše lastnosti. Ono ga bo usposobilo, da bode, prestopivši šolski prag, pustil vse skrbi zunaj šolske sobe, ter z veselim obrazom stopil med ljubljene mu gojence, ona ga bode pa tudi ohrabila, da bode moško prenašal svojo — često kaj neugodno — materialno eksistenco.

Konsekvenca, pravičnost, nepristranost, resnicoljubje, natančnost, vestnost — naj bodo zvezde vodnice učitelju pri njega odvažnem in dokaj težavnem poslovanju. Potem ne bode samó zvesto zadostil svojim dolžnostim ter si pridobil ugleda v šoli in izvan nje, ampak zavest natančno

opravljenih dolžnosti ga bode dovedla do zadovoljstva v svojem poklicu ter do duševnega miru. — —

Avtoriteta učiteljeva pa se ima po v to poklicanih činiteljih — in to so v prvi vrsti prejpоставljene šolske oblasti — čuvati. One zamorejo učitelja v njega stremljenju uspešno podpirati in mu, sve-tujoč, pri njegovem poslovanju pomagati. Oblasti imajo dožlnost, da učitelja — napram neopravičenim strankarskim napadom itd. — v jav-nosti zagovarjajo in ščitijo. — Zakaj pa po nekod učiteljstvo — vkljub vsemu taktnemu nastopanju in vsestransko brižnemu delovanju — vendar nima dovelj ugleda? Ravno zato, ker pri oblastvih ne najde tiste opôre, ki jo lahko opravičeno od njih tirja. Hic Rhodus, hic salta!

Mnogo pa je učiteljstvo še samo krivo, da se ga dostojno ne upo-števava. Učiteljstvo se še premalo ceni. «Kdor zaničuje se sam, podlaga je tujčevi péti.» Spoštuj se sam, bodi si svest svoje veljave, a védi se tudi po tem — in spoštovali Te bodo tudi drugi... Često se v časopisih in drugod razpravljajo stvari, ki bi kolegijalno in taktno morale ostati lepo med nami. V časnikih se časi učiteljeva oseba izpostavlja, smeši itd. Takemu početju se moramo solidarno po robu postaviti. Organizira se naj učiteljstvo vsepovsod, čvrsto organizira. Orga-nizacijo, učitelji, krepko negujmo; s tem podkrepimo svojo veljavo, svoj ugled.

Po teh vodilnih mislih ne bode težko, abstrahirati, v koliko in kakó more ljudski učitelj mu izročeno mladež vzgajati k spoštovanju do avtoritete.

Učitelj mora sam imeti avtoriteto v šoli in — zunaj nje. To je prvi pogoj! Zató pa imajo skrbeti drugi faktorji, ne le on sam. Dokler tega ne bode, je kar zaman govoriti o kakem pravem navajanju k spoštovanju do «avtoritet»! Če pa otrok vé, da si sam v odredbah svojih neveljaven, da iste lahko podere vsak analfabet, ki je slučajno pred-sednik kr. šl. sveta ali pa kr. šl. ogleda... Dajte učiteljem predpogojev, odstranite spona, ki jih od zunaj težé in oklepajo, potem lahko zahtevate od njih, da bodo vcepljali z uspehom v mlada srca prav respekt do zakonov, oblastev, skratka do avtoritete!...

V šoli sami si prav učitelj uže pridobi spoštovanje, seveda, če je resno na svojem mestu, če smatra svoje delo kot eminentno vzgojno. — To opravljati pa more le strokovno naobražen mož, ne pa kak šušmar, ki — liki dninar — ure v šoli le «predela» brez vsakega psihološko nadahnjenege vznôsa, brezmiselno tjá v en dan, kar tako «per passar tempo»...

In vendar se spet nastavljajo v naše ljudske šole ljudje brez vsake strokovne izobrazbe, pravi dninarji in pedagoške neznalice!... Kje je tu vzvišena «avtoriteta» napram otrokom?! Neznalica naj imponuje!?

Prvo je vendar znanje, usposobljenost! In če je kje treba znanja, treba ga je v šoli, odnosno v ljudski šoli. — Zdaj pa stopi pred šolsko mladino človek, ki se svoje žive dni ni učil brati v otroški duši, sočustvovati z isto, jo negovati... Se-li ne reče to, otroško dušo ubijati?! In vendar zahteva se, mladino navajati, vzgajati k spoštovanju do avtoritet!! Na tak način?! Ne — nikdar! — Šola je tudi avtoriteta, a kdo to tako v nič devlje, nima pravice, od nje tirjati česa, kar sploh dati ne more...!

Znanje, vednost — to je prvi pogoj učiteljevi avtoriteti v šoli. Ž njim imponuje mladini. Znanje ga usposobi, da z uspehom stopi pred šolsko mladino ter dobrodejno vpljiva na nje vsprejemljivo dušo. Otroci vidijo v učitelju vzor, po katerem težiti je ves njih napor. Gorje učitelju, kateri se otrokom kedaj kaže v čem nepodkovanega, pri katerem deca opazi neznanost! Proč je njegova avtoriteta v šoli, pokopan je njega ugled, ne bo ga našel več... Zato pa: vèn iz šole z vsemi neusposobljenci, z vsemi «quasi»-učitelji!! —

Da pa uživa učitelj zunaj šole dostojen ugled, v to je treba, da živi v urejenih razmerah.

Podstava urejenemu življenju, ki ne bode nikomur v spodtiko, pa je dobro gmotno — materialno — stanje.

A zdaj pa si oglejmo, kako je učiteljstvo gmotno podprto!

More-li učitelj, če je družinski oče, ob sedanji draginji pri svojih dohodkih stanu primerno živeti ter svoje otroke primerno vzgojevati, — ne da bi zabredel v dolgove?! — Ne! — (Na one, ki imajo mogoče privatno premoženje, tu ne mislim.)

In kaj je posledica temu? — —

Nedostajanje veljave v javnosti, pomanjkanje — avtoritete. «Kar plačaš, to veljaš!» — Denar, svetá vladar! — Petičen človek več premore, — žal — nego še tak učenjak, a — revež.

V tem pa tiči tudi kvintesenca vse naše javne «avtoritete»... In če nam te manjka, tudi pri vsem svojem sicernem — makar uzornem — delu v šoli vendar ne bomo Bog si ga vedi koliko mogli pri deci opraviti gledé navajanja iste k pravemu spoštovanju avtoritete.

Dajte nam v to poklicani dosti — kruha, ne dopustite, da bi ob sramotnih plačah morali moledovati pri nepoklicanih često podpore! Plačajte nas tako, kakor to zasluži naše naporno delo: in ugledni bodemo ter tudi ugledno lahko nastopali in delovali! —

Kar zaukazovati nam, zahtevati vse možno od nas: to je ceno.

Pokažite, poklicani činitelji, da vam je res tudi mar našega ugleda; potem še-le zahtevajte od nas, — in tačas bodete v to opravičeni — da naj druge primoramo do upoštevanja «avtoritet».

Sapienti sat!

INDIVIDUALNA STRAN VZGOJE IN POUKA V LJUDSKI ŠOLI.

ČEŠKI SPISAL JOS. ZBROJ. POSLOVENIL DRAGOTIN SVOBODA.

Individualiteta se javlja v telesnem in duševnem oziru. S harmoniškimi razvojem obeh se mora vzbujati v vsakem poedincu nrvnost, ali kakor se izražamo, vzgojiti se mora otrok v dober značaj.

Obravnaval bodem obe strani individualnosti, kakor se pojavljata v ljudski šoli. — Govorili bomo o tem po istem redu, kakršnega najdemo v šolskih spričevalih.

Verstvo ima vzgajati vse čednosti. — Največ veljave ima tu krščanski nauk o nrvnosti s pomočjo vzgledov in primerov iz življenja, kakor jih nujna sveto pismo. — Zato je bila ta knjiga nekdanj edino čtivo, pri nas zlasti v protestantski dobi, in tedaj ni bilo ravno slabo! — Umen katehet vzgaja tudi pri razlaganju suhih dogmatskih nauk, katerih je prepoln katehizem, k čednosti, nrvnosti in pobožnosti, in povsod se ozira na individualnost. Toda v 2 urah na teden spoznati učenca po njegovi nrvnosti, to je težka naloga; mnogo lažje je v tem oziru župniku na deželi, ki živi z narodom in se neprestano družijo z njim, nego katehetu, zlasti onemu v velikem mestu.

Čitanje. V njem se javlja individualnost v takšnem čitanju, v predavanju, ki je dokaz, da učenec čtivo razume. Koliko dela je treba, da se nekateri učenci naučijo čitati, to pač vemo vsi.

Toda eno stran čitanja povdarjam posebno, namreč izvenšolsko čitanje!

Knjižnica za učence bi morala biti bogata zbirka izbranih knjig in spisov, katere bi naj učitelj natanko poznal, da bi znal vsakemu učencu ponuditi primerno knjigo po njegovih lastnostih in značaju, in da bi se mogel prepričati, kako je učenec razumel knjigo in kako je nanj dejstvovala.

To je seveda ideal — istinitost ostaja daleč za njim.

Samoobsebi se razume, da nujamo pridnim bralcem na nižji stopnji mnogo priložnosti za čitanje, požiranje knjig na višji stopnji pa primerno omejujemo.

Slovnica je dodobra generalizovana. — Na učence, ki so posebno nadarjeni za njo, moramo zlasti paziti ter jih vzpodbujati za gimnazijo.

V marsikateri kodrasti glavici, ki igraje vzprejema slovniške nauke, se skriva znamenit lingvist.

Pravopis je čisto individualen in po tem se mora tudi učiti. Nam učiteljem je še preveč znano, da nekateri učenec nima zmisla za vejice, drugi piše v nekateterih besedah še po mesecih in letih z grozno doslednostjo **s** mesto **z** in narobe.

Če učitelj gleda na posebnosti učencev in zbira tipiške pogreške posameznikov, ima kaleidoskopiško zbirko pomot in če po tej pregleda pismene izdelke svojih učencev — toda vse — marsikaj poboljša, če tudi ostane pravopis skoro nadzvezdni ideal za večino ljudi, zlasti za žene.

Spisje se mora gojiti izključno z ozirom na individualnost, ako hočemo uspeti. Enolično delo utruja učenca, takšno delo opravlja brez zanimanja; na prostih spisih tudi spoznamo delovanje učiteljevo. — Dober učitelj se odlikuje po spisnih vajah svojih učencev. Lahek in jasen slog je vrhunec vsega pouka.

Računstvo je kakor slovnica generalizovano in učenčeva individualnost se javlja samo v večji ali manjši meri spretnosti, v pravilnem zaključevanju in v rabi primernih računskih operacij. «Števila govore!» — Ne dovoljujejo ne domiselnosti, ne laži.

Od spretnosti, pridnosti in dobre volje učiteljeve je odvisno, da se nauči tudi manje nadarjeno dete računati.

Dokler učenci nimajo v duši številnih obrazcev, tako dolgo pomaga samo računalo, bodisi kakršnokoli.

Prirodopis. V njem se zlasti odlikuje individualnost! Enemu se dopadajo gore, drugemu ravnine, temu lesi, drugemu polje. Ptičje petje je navdušenemu najmilejša godba, mnogemu samo prijetno čvrčenje. Eden reče samo: «To je ptiček», drugi vidi na njem vsako peresce. — Gada bi marsikateri ne prijel za ves svet! Miš v razredu plaši učenke in gospodično učiteljico. Hrošč na vratu privaja marsikoga v histeriško blaznost. — In drugih takšnih vzgledov je mnogo.

Šola in učitelj morata prav spretno delovati, da se vzbudi in goji smisel za prirodo, njeno krasoto in življenje v njej. Individualno shvatanje prirode in njenih pojavov se najbolj pojavlja na ekskurzijah, kjer mora učitelj vsakemu postreči po njegovem značaju! Samo če sam dovolj zna! Slabo so nas v tem oziru naši zavodi pripravili in mnogo, preveč moramo dopolniti!

Posebno proti strahu se moramo borovati in proti praznoverju. Znameniti učitelji so tu součenci, izmed katerih seveda presmele krotimo in vse poučujemo, da ne jedo neznanih prirodnin in se ne približajo živalim, katere bi jim mogle škodovati.

Prirodoslovje. Opazovanje poskusov in prirodoslovnih pojavov je pri nekaterih apatiško gledanje in često mehaniško ponavljanje učiva,

ki ga je podal ali učitelj ali učenik, v drugih vzbuja najživejše zanimanje. Tako ima marsikateri paglavček cel kabinet v miniaturi. — Za to nadarjene učence moramo navajati! Zlasti moramo paziti učence, ki so posebno spretni v izdelovanju aparatov! V marsikaterem izmed teh nemara je skrit mali Faraday ali Edison.

Zgodovina, v kolikor je samo suho naštevanje dogodkov in pojavov, nemara ne zanima nobenega naših učencev! Pač pa je kronika s slikami, kakor Zapova ali Urbankova, vzgojila tisoče narodnjakov! Zbirke slik, če tudi samo izrezke iz raznih časnikov in plakatov itd. pokazuj; tega zanimajo prosti občani, tega opati in prelati, onega vojaki in generali, in potem se more prav lepo zaključiti značaj poedinca. Čudno je, da je tako priljubljena igra «vojaki», ki se javlja kot hrepenenje po uniformi. Toda z naštevanjem vojn in dogodkov in z zanemarjanjem kulturne zgodovine ravno vzpodbujamo otroke na to!

Naklonjenost za uniformo uporabimo v to, da postanejo naši učenci člani humanitarnih društev.

S poukom zgodovine je v zvezi poznavanje rodov, narečij, narodnih šeg in noš.

Čudno, da se najbolj zanimajo za narodno nošo v mestih, čim jo vaščani zanemarjajo vedno bolj. Toda ne, da se zanikati, da je mestna gosposdična smešna v narodni noši.

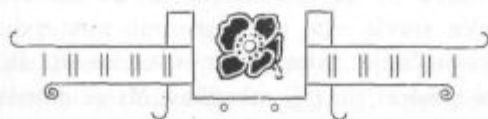
Tako slab okus odstranjujemo, lepe običaje pa branimo, kolikor se le da!

Zemljepisje. Individualnost v tej stroki malo nastopa in se javlja največ kot veselje za izlete in čitanje potopisov. Tu znamenito vpliva učitelj, ki je sam potoval. Narodno reklo dobro karakterizira udobnost in brezbriznost za tuje kraje: «Za pečjo je ostarel». Pokažimo, da se da potovati z malimi stroški in udobno, toda ne samo z vlaki in ladjami, ampak peš in proučavajoč značaj krajev in ljudij.

Pisanje je sama individualnost, saj po njem celo sodimo značaj. Iz pisma ne samo da spoznamo izpisano roko, ampak tudi natančnost pisca, njegov smisel za red, za obliko itd. Šola ima nalogo navajati vsakega učenca čisto, lepo, pravilno, vedno in povsod čitno pisati.

Motimo se pa, če hočemo vzgojiti iz učenca ljudske šole lepopisca na škodo tekočemu in hitremu pisanju, ki v življenju koristi. Potem ne pišemo, ampak rišemo.

(Konec prihodnjič.)

BITI ALI NE — BITI?

KOŠČEK ODGOVORA. — SPISAL DR. JOS. TOMINŠEK.

ekel sem v »Popotniku«, 3. številu, da je tam zadeva o predikatu »biti« zame končana. Veselilo me je, ko sem naposled spoznal, da sva si z g. dr. Bezjakom pravzaprav jako blizu in da se je vsa zadeva reševala tako, kakor bi se pravzaprav morale vse kontroverze — žal, da imamo le enega dr. Bezjaka!

Zdaj pa se je pripetil slučaj, ki ga je iz načelnih ozirov treba javno pribiti: prijavil se je g. Heric in se je lotil našega vprašanja na način, da mora biti ogorčen vsak, komur je kaj za resnost znanstvenega preiskavanja, in vsak prijatelj Kerna in dr. Bezjaka. In jaz se štejem nad najodločnejše Kernovce; kajti kaj mi je taka metodiška formalnost, kakor je to naposled malo važno vprašanje o predikatu »biti«, napram vsemu duhu takozvane Kernove teorije, ki se sicer ravna in se je ravnal po njej vsak, naj pozna Kerna ali ne, vsak, pravim, ki ne smatra jezika za dobrodošlo snov za le formalno vežbanje, ampak za občevalno sredstvo človeka, družabnega bitja, in za nenapolnljivo posodo duševnega in ne nazadnje umetniškega užitka! S svojim čudnim postopanjem pa škoduje g. Heric stvari in jaz bi pravzaprav moral braniti — Kerna proti oficialnemu Kernovcu Hericu. Takih prijateljev se je Kernu bati!

Ker imam zopet besedo v peresu, naj pripomnim še enkrat, kakor sem pripomnil zadnjič, česar pa g. Heric ni hotel razumeti: jaz sem pristaš Kernov, ker veje iz njegovih naukov duh življenja, duh borbe proti kategorizovanju, ker meri vse njegovo stremljenje — čeprav on kje kaj nasprotnega trdi — v bistvu na uveljavljenje vsebine jezika; prav iz tega razloga pa sem nasprotnik njegove teorije o predikatu »biti«, ker je žnjo po gonji za doslednost in brezmejno pravilnost kršil jedro svojega načela, vsiljujoč jeziku brezmejno pravilnost tam, kjer je ni. Komur bi bil jezikovni pouk poglavitno le pribavljanje pravil, zanj je seveda imenitna iznajdba, da je pomožnik »biti« sam tudi predikat, dasi pelje nauk v razna protislovja. Marsikomu se zdi imenitno, če že osemletni otroci igraje analizujejo n. p. neke stavke, ki jim niso bili kos največji jezikoslovci. Kakor da bi bilo določanje takozvanih »stavkovih členov« poglavitna naloga jezikovnega pouka! — Oj, mladina! Mi si določamo lastnovoljno svojo definicijo stavka in si zaradi tega tudi lastnovoljno ustvarjamo

«stavkove člene», a ti, mladina, se uči teh čudnih imen zdaj tako, drugičkrat pa te bomo izveličavali drugače! V Prokrustovo postelj polaga pedagog prerad jezik; kar v jeziku ne gre v postelj — v pravila — temu se odseka glava ali pa rep, a kar je prekratko, temu se zdrobe kosti. In naposled triumfuje pedagog, triumfuje morda tudi učenec, a joče se glavni predmet: jezik! Poglavitno pri jezikovnem pouku ni — razporejanje jezikovnih pojavov, ampak pojavi sami po njih vsebini! Ali mi je kak glagol predikat ali ne, to je povsem postranska reč, poglavitna mi je vsaka skupina besed kot izraz misli. Jaz se n. pr. v gimnaziji, ki je vendar posvečena največ jezikovnemu pouku, tekom vseh 8 let pečam le kakih 10 ur s stavkovimi členi, namreč osobito v toliko, da dijaki spoznavajo odvisne stavke: in vendar se še ni nikoli čutil nedostatek v tem znanju. — — —

Razumeti je treba smisel in poznati je treba oblikoslovje — potem je pa dovolj storjeno za podlago jezikovnemu znanju. Od mladih otrok zahtevati določevanje stavkovih členov pa se mi zdi naravnost kvarljivo tedaj, kadar se vrši na jezikoslovno napačni podlagi, proti duhu jezika. In to se vrši pri znanem nauku o pomožniku «biti» kot samostojnem predikatu. Ko bi pristaši tega nauka ostali le pri svoji metodiki, bi še jaz naposled nič ne rekel, a v tem trenutku, ko se hoče dokazati istoveljavnost vseh glagolov, v tem trenutku zapusti metodik svoje aprioristno stališče in stopi na ono polje, kjer se ne da nič imputirati, nič z metodiko pribaviti, ampak kjer govore le dejstva, kjer govori le eksaktna veda.

Eksaktna veda pa dokazuje z očitnim dejstvom za vse veke, da je pomožnik «biti» (s še nekaterimi glagoli, ki se bližajo njegovemu pomenu) nekaž čisto posebnega med ostalimi glagoli. Dokler mi metodik le pravi: «Vsak glagol v določni obliki mi je predikat», mu bom pustil njegovo teorijo, opozorivši ga le na težkoče, ki se mu bodo porajale. A v tem trenutku, ko mi hoče dokazovati, da so vsi tisti glagoli, ki jih on imenuje «pridekat», ne le po imenu «pridekati», ampak tudi po pomenu, in torej mejsebojno enakoveljavni: v tem trenutku bom mu rekel: «Prijetelj, Tvoj trud je zaman za vso veke! Dokazuj, da je luna solnce, ker oba svetita. . .!» Če pa bo dokazoval naprej in naprej, mu bom pustil veselje. . . In če pride z naivnim zagotovitvilo, da je kdove kje njegov nauk uradno «aprobiran», se mu bo eksaktna veda ljubko — nasmehnila. . .

Torej: ali priznajte očitno, da Vam gre v slovnici edinole za zunanjost, za formalnost, da se ne brigate nič za vsebino, nič za smisel, nič za razvoj v jeziku: potem ste upravičeni reči: vsak glagol v finitni obliki je predikat. Ako pa dajete svojemu predikatu tudi vsebino, je ona teorija popolnoma doslednostno nemogoča. — Seveda, kdor bi se prvega pravila dosledno oklenil, ta bi zadal smrt jezikovnemu pouku.

Tako stoji zdaj vprašanje in tu bi naposled lahko zastavil g. Heric svoj trud, ako bi hotel stvari kaj koristiti. Ali on zaradi samega peska ni videl puščave, ne oaze. — Pa ako že tega položaja ni pogodil, naj bi zgrabil preiskavo na drugem mestu, ki še tudi čaka svojega odkritelja; naj bi namreč revidiral definicijo finitnega glagola in našel bi na svoje začudenje, da leži morda baš tu oni prostorček, kjer se bomo naposled vsi, ki resno študiramo to vprašanje, nenadoma sešli. Jaz bi sam prijel ta posel v roke, a storil bom to rajši z g. dr. Bezjakom, našim prvim strokovnjakom na tem polju, na samem; sicer bi morda zopet kdo vstal,* da prevzamo ulogo proroka, ki — kopira.

Žal mi je torej, da se g. Heric ni lotil kakega produktivnega vprašanja. Kajti kaj nam koristi, ako izbere iz obsežnega slovstva, ki ga imamo v našem predmetu, košček tu, košček tam, če temu pridene nekaj — heterogenskih opazk in zlepi vse z modernimi «medklici»? — Kot namček je podal na 2 $\frac{1}{2}$ straneh — kaj pa je tebe treba bilo? — razpravljanje, ki naj pokaže, na katere — temelje se opirajo Kernovi nazori o — določnem glagolu, češ, «ker še tega, kolikor je meni znano, dosihdob ni storil nihče!!» Ko sem ta stavek čilal, sem moral vzklikniti: «To je drzno!» — Mari ni g. Heric s tem izrekel nezaupnico Kernu in dr. Bezjaku? To je res, na 2 $\frac{1}{2}$ straneh ta dva veščaka tega nista mogla rešiti, a g. Heric je rešil ž njim še nekaj drugih važnih vprašanj; obljubuje se tudi (str. 103), da se bodo cenjeni čitatelji opozorili na jezikovne pojave, ki so se «tekom stoletij vrševali na določnem glagolu», a obljube — ta me je najbolj mikala — g. Heric ni izpolnil; ko bi jo izpolnil in pri tej priliki zasledoval pojave, ko so se «tekom stoletij» (bolje tisočletij) vršili n. pr. na pomožniku «biti», bi bili ti pojavi — jaz sem na nje namignil — uničili njegovo teorijo do tal.

Kako se sploh vrši tisto izvajanje o finitnem glagolu (str. 103—105), to se ne da v kratkem posneti; nalašč pa opozarjam vse bralce, naj prebero omenjene strani, da bodo videli, kako se razprava, ki hoče biti znanstvena in resna, ne sme pisati... Kaka mešana družba se je tu sešla! Gospod pisatelj je zajel iz zastarelih romantičnih spisov svojo navdušenost za — pregibajoče jezike in je pobral tisto starikovo teorijo že davno izumrlih slovničarjev, teorijo o čudežno harmonskem pomenu glagolskih končnic. Pa morda novejša jezikoslovna veda gospodu Hericu ni všeč? Morda se z njo sploh bavil ni? To vedo mu nadomešča navdušen vzклик v čast «dike flektiranega jezika» in v čast čudežni «harmoniji med dogodki vnanjega sveta in med jezikovnim izrazom.» Jemnasta, kako se to lepo glasi! Ko bi le vse res bilo! In ta krasota bi bila še krasnejša v slovenščini, «ki je per excellentiam jezik glagolov!» To je še lepše! A še manj res, čeprav so to učili že tedaj, ko še nas ni bilo na svetu! «Iz tega sledi jasno, da slovničarji» (kakor n. pr. jaz!) «kršijo pregibajočemu

jeziku moč, veljavo in prednost napram na nižji stopnji stoječim jezikom, odrekajoč jeziku bistven znak, da sta v določenem glagolu neločljivo spojena dva življa. Če so se v jeziku čestokrat zbrusila osebila določnih glagolovih oblik, ne smemo mi slovničarji(!) tega dejstva uporabiti v to, da zatajimo tudi živelj, ki smo ga spoznali v neizbrušenih oblikah(!), ker tako postopaje škodujeo jeziku(!)». — Take besede sečitajo v razpravi, ki naj bo znanstvena in v tistem njenem delu, ki naj popravi to, kar sta po g. pisatelja mnenju očitno zamudila Kern in dr. Bezjak!¹ Pri tej priliki se g. Heric sklicuje tudi na topiko ljubega mi Aristotela; a to v taki obliki, da se meni nekaj prav močno zdi, kar pa ni da bi pravil tistim, ki še Aristotela nikoli videli niso. . . .

Na to se je lotil g. pisatelj podrobnosti; odgovarjati jaz nimam nikakega povoda: kar je dobrega prinesel, ni novo, kar je novega, ni dobro.² Ko bi odgovarjal na podrobnosti, bi moj odgovor ne bil odgovor, ampak — eksekucija, in ne mogel bi se glasiti tako mirno in obzirno kakor pričujoče besede.

Edino, kar bi v razpravi lahko bilo kaj vredno, je citat iz «Zeitschrift für Völkerpsychologie . . .» XVI, ki ga je postavil g. Heric svoji razpravi na čelo. V tem citatu se izraža Michaelis za Kernov verbum finitum. — A citati se morajo izbirati — ne zbirati! — in zlasti se morajo tehtati. Nekak zunanji znak razprav so res citati; a zaradi citatov še ni nobeden spis postal znanstven. — Z navedenim citatom se tudi le vara neinformovan bralec. Ko bi g. Heric tako poznal oni zvezek «Zeitschrift f. V.», kakor bi ga po svojem citatu moral, bi se nanj ne bil sklicoval. Tisti citat je zdaj namreč baš — 20 let star (iz l. 1886.!) in izvira iz dobe, ko je Kern šele vstajal in se še pojmi niso zbistrili; in zapopaden je v — o c e n i Kernovega «Deutsche Satzlehre». Tedaj se še ni moglo pregledati, kaj sledi iz Kernovega nauka; in naposled tudi Michaelis ne trdi nič več in nič manj kakor n. pr. jaz: «was den grundlegenden Gedanken der Arbeiten Kerns betrifft, kan ich ihm lediglich beistimmen». Kar pa nadalje

¹ Sicer naj mimogrede tole pripomnim: g. Heric menda sponira mnenje, da jaz ne priznavam temeljnega pomena finitnega glagola v stavku. Zato povem opetovano, da le pomožnika «biti» ne priznavam kot celotnega predikata, a tudi tega kod njega bistven del! — Slično sponira nasprotnikom nazor, da pomožnik «biti» menda sploh — nič ne izraža in razpravlja o eksistenci, ki leži v «je», kakor bi v tem ne bil nič pisal dr. Bezjak in nič jaz.

² Za zgled, da ima «je» popolno veljavo in da tvori sam celi glavni stavek, si je g. pis. izmislil doslovno tale, bojda vzoren stavek (str. 106): «Kar se mi čudno zdi, je(!), da še je dosehdob bore malo slovničarjev pretresovalo svojstvo glagola «biti» v povedni obliki in povedja!» — Ali mi je še treba praviti, da ta stavek sploh ni — slovenski, ampak da je grdo napačen! In za Boga, če bi bil tudi pravilen, saj vendar ne dokazuje — nič!

pravi: «und alle Konsequenzen seiner Satzlehre können nach meinem Urteil akzeptiert werden», tega celó ni mogel presoditi in tako se piše pač teoretiško v oceni; temu oporeka tudi sam v dokaj izdatnih očitkih, ki jih predbaciva Kernu. Teh g. Heric seveda ni citiral; n. pr. proti nerazumljivemu odporu Kerna proti logiki (ko vendar vprav Kernovci delujejo največ in za mladino preveč z — logiko!) in baš proti ednačbi med vsemi glagoli! — V tej osvetljavi izgublja citat vso veljavo. — A naravnost uniči ga drug slučaj, ki ga je g. Heric prezrl: v istem zvezku «Zeitschrift f. V.» se nahaja obširna, temeljita razprava Schuppejeva «Subjektlose Sätze», ki jo mora poznati vsakdo, kdor je kdaj čital Miklošičevo slavno, istemu predmetu posvečeno delo. Kdor pozna te razprave, ne bo tako sunkoma prešel na dnevni red preko «Subjektlose Sätze», kakor je to storil g. Heric. — Sicer pa je bila g. Herica dolžnost, ako citira one neobvezne besede Michaelisa in jim prisoja neoporečno veljavnost, da citira in uvaža tudi besede Schuppejeve, ki se nahajajo v prav istem zvezku pod prav isto redakcijo in torej z isto obveznostjo ali neobveznostjo, naj tudi besede pobijajo g. Hericu ves njegov sestav o predikatu «biti» in mu pokažejo, kako nerazumljiva je ne le jezikoslovcu, ampak tudi filozofu njegova mržnja napram «kopuli» in kako je zavozil, opiraje se tako trdo na tisto trohico eksistence kot take, ki jo «biti» — tega niti dokazovati ni treba — vselej izraža. Te besede — žal, da jih iz zunanjih ozirov ne morem več citirati — se glase (str. 295.): «Das Ding ist rot» will nicht ganz allgemein das Erscheinen und Wahrgenommenwerden von dem Dinge aussagen, sondern nur in der bestimmten Determination als wahrgenommenes und erscheinendes «rot». Erst dadurch konnte die Bedeutung des verb. subst. (t. j. pomožnika «biti») sich zur sogenannten Kopula abschwächen.... Zu der Allgemeinvorstellung des Seins im Sinne des Erscheinens und Wahrgenommenwerdens als des Praedikates tritt ein bestimmteres Praedikat, welches die Art der Wahrnehmbarkeit (rot, rund) enthält und mit jenem als eines und dasselbe aufgefasst wird. Hier wie in unzähligen anderen Fällen muss das Verständnis der **Sache** die Konstruktion verstehen lassen!» — Mislim, da ni citata, ki bi bolj dokazoval to, kar hočem jaz dokazati; a vendar tega mi dobro znanega mesta nisem citiral v svoji razpravi, ker so te besede bile pisane pred 20. leti in ker stoji v istem zvezku Michaelisova ocena, ampak citiral sem edino Martinaka (iz l. 1898.), najkompetentnejšega sodnika, iz baš najaktualnejšega časa. G. Heric pa je s svojim citatom — morda celo nevedoma — varal mnogoštevilne bralce, ki ga ne morejo kontrolirati.

Kaj pa je poleg Michaelisa še citiral g. Heric? Citiral je — čujte in strmite! — samega sebe! Pa niti ne kakega svojega spisa, ampak naravnost svoje — misli! Ta famozni citat, ki si ga bomo dobro zapomnili

za zgodovino slovenske vede, se glasi tako: «Veziličarji,¹ pojdite rakom žvižgat! Naši krasni materinščini, par excellence jeziku glagolov, hočete po kopuli ugonobiti moč, ki jo izraža v povedni obliki glagolovi, znižajoči naš flektujoči jezik do osamujočega» — in podpisal je kot očeta te «lesnike», «pušice» ali kar je že, g. Heric samega sebe!! — Risum ne teneatis, amici!

Kdor take počenja, ta smeši stvar, za katero se bori, ta je dokazal le svojo nesposobnost za znanstvena razmotrivanja, in z njim se ne da debatirati, dokler se korenito ne poboljša. Dotlej pa: hands off!

PODROBNO STOPNJEVANJE PRI RAČUNSKEM POUKU.

NAPISAL L. LAVTAR.

nekem svojem spisu sem trdil, da ne spoznamo vobče na en pogled število skupine enakovrstnih reči. Ako leži n. p. pred nami kup jabolk, jih moramo prešteti, če hočemu spoznati njih število. Samo števila do 3 spoznavamo hipno. «Diese Ausführungen und Erörterungen, welche wohl von den meisten Lesern wegen ihrer überraschenden Neuheit zunächst als bloße Bizarrie empfunden und abgelehnt wurden, haben sich in der Folge als unbestreitbare Wahrheiten herausgestellt. Ich muß gestehen, daß ich mich nach der ersten flüchtigen Lektüre der Lavtarschen Beweisgründe ebenfalls zum Widerspruch aufgelegt fühlte... Inzwischen bin ich aber auf Grund zahlreicher psychologischer Experimente zu der unerschütterlichen Überzeugung gelangt, daß Professor Lukas Lavtar vollständig recht hatte, wenn er in einem Schriftchen die Grenze der bloßen sinnlichen Unterscheidbarkeit der Menge bei 3... festsetzte.» Tako piše Knilling v «Österreichischer Schulbote, Nr. 9, Oktober 1905.»

Mogoče je, da smatra marsikdo tudi moj današnji spis kot «bizarr»; pa narekujejo ga preizkušnje pri pouku in moje trdno prepričanje. Pri

¹ S to skovanko je krstil g. pis. vse tiste, ki pripoznavajo «vezilo» — kopulo. — To v potrebno pojasnilo! Kajti ko sem pokazal ta samocitat g. Herica enemu izmed prvih poznavalcev našega jezika, je učeni mož zmajal z glavo: ni razumel besede «veziličarji»; bila mu je pregloboka.

računskem pouku oziramo se premalo na podrobne stopnje, kakoršne hočem razjasniti na primerih za uporabo poštevanja in razštevjanja.

Recimo, da imamo rešiti nalogo:

«1 okno ima 6 šip, koliko šip imajo 3 okna?»

Nekateri sklepajo kar naravnost:

a) «3 okna imajo 3 krat 6 šip».

Otroci govore za učiteljem brez vsake ovire ta sklep pri raznih nalogah. Ali ga pa razumé? Odgovor na to vprašanje dobivamo pri nalogah, kakor:

«1 delavec izvrši delo v 6 dneh; v kolikih dneh izvršita to delo 2 delavca?»

Učenec: 2 delavca izvršita to delo v 2 krat 6 dneh.

Otroci torej govore pri rešitvah takih nalog za učiteljem brez vsakega premisleka.

Drugi pa sklepajo:

b) «3 okna so 3 krat 1 okno, torej imajo 3 okna 2 krat 6 šip.

Tak sklep pa dela učencem težkoče, akoravno ga s prvim pridevkom razjasnjujemo.

Ko sem sestavljal podroben načrt za računstvo v enorazredni ljudski šoli, v kateri se mora večinoma posredno poučevati, primoran sem bil, da sem dal takim nalogam obliko, v kateri jih učenci sami reševati morejo.

Mislimo si, da so učenci že izurjeni v seštevanju števil, da zamorejo tudi tozadevne uporabne naloge izvrševati, potem zmorejo tudi naslednje naloge.

«Pridem v sobo, v tej zagledam 1 okno, to ima 6 šip, zagledam še 1 okno in to ima tudi 6 šip, in še 1 okno in tudi to ima 6 šip: koliko oken zagledam v sobi in koliko šip?»

Nalogo oblečem, da primoram otroke k premišljevanju, napišem jo pa na tablo v obliki:

1 okno	6 šip	}	koliko oken zagledam?
1 okno	6 šip		
1 okno	6 šip		
<u>3 okna 18 šip</u>			koliko šip zagledam?

Učenci računajo: Zagledam 1 okno in 1 okno in 1 okno ali 3 okna; zagledam 6 šip in 6 šip in 6 šip ali 18 šip.

Podajam jim še druge take naloge n. pr.

Na dvorišče se pripelje 1 voz, ta ima 4 kolesa in še 1 voz ta ima tudi 4 kolesa; koliko voz se pripelje na dvorišče? koliko koles imajo ti vozovi? Tudi to nalogo napišem na tablo v navedeni obliki in jo izvršujem po prvem vzorcu. Drugih nalog ne navajam, ker si jih vsak učitelj lahko sam sestavi. Spreminja pa lahko **število** oken, vozov itd. Take naloge, napisane na tabli, izvršujejo učenci prav lahko sami, ter so primerne za posredni pouk. Ž njimi pa pripravljam na sklep za poštevanje

pri uporabnih nalogah. (Prva podrobna stopnja.) Napisani vzorci se utisnejo v učenčevo dušo, in sicer se ti utiski s časom utrdijo tako, da jih zamo-remo za naš namen pri poštevanju plodonosno iskoriščati.

Vsak učitelj, ki poučuje psihološko, more se prepričati, da učenci abstraktno učno snov šele po daljšem času zmagujejo, abstrakcija se ne vrši tako hitro, kakor si mislimo včasih, recimo po podavanju 3 ali 4 pri-merov. Učitelj čuti danes n. pr., da so učenci pri pouku in sicer pri dobrem pouku slabo reagirali, v prihodnji uri, torej potem, ko so učenci s a m i duševno prebavili učno snov in si jo po svoje prilagodili, pa spozna, da je zmagujejo.

Abstrakcija poštevanja pa potrebuje posebno mnogo časa, kar se mnogokrat opazuje pri učencih višjih razredov, kateri n. pr. namesto 2 krat 28 radi računajo 28 in 28. Na tako abstrakcijo pri uporabnih nalogah za poštevanje, pripravlja v prejšnjem navedena prva podrobna stopnja.

Ako pa hočeš previdno postopati, ne prezri še druge in tretje pripravljalne stopnie.

Druga podrobna stopnja.

Ko so učenci že vajeni, da se reče namesto 1 in 1 in 1 3 krat 1, namesto 6 in 6 in 6 3 krat, sploh ko so se učenci izurili v vaji 1 krat 1, ponavljamo 1 podrobno stopajo, napisavši primere v znanih obrazcih. Potem pa govorimo: Namesto «potem zagleda 1 okno in 1 okno in 1 okno» rečemo «potem zagleda 3 krat 1 okno», namesto «potem zagleda 6 šip in 6 šip in 6 šip» rečemo «potem zagleda 3 krat 6 šip», ter izpremenimo znani obrazec v naslednjega:

$$3 \text{ krat } 1 \text{ okno} \left\{ \begin{array}{l} 1 \text{ okno } 6 \text{ šip} \\ 1 \text{ okno } 6 \text{ šip} \\ 1 \text{ okno } 6 \text{ šip} \end{array} \right\} 3 \text{ krat } 6 \text{ šip}$$

Takisto obravnavamo vse druge primere. Temu pa pridenemo lahko tudi vaje v vrstah:

2 krat 1 okno	—	2 krat 6 šip	2 krat 1 voz	—	2 krat 4 kolesa
3 krat 1 okno	—	3 krat 6 šip	3 krat 1 voz	—	3 krat 4 kolesa
4 krat 1 okno	—	4 krat 6 šip	4 krat 1 voz	—	4 krat 4 kolesa

Tretja podrobna stopnja.

Na obrazcu:

$$3 \text{ krat } 1 \text{ okno} \left\{ \begin{array}{l} 1 \text{ okno} — 6 \text{ šip} \\ 1 \text{ okno} — 6 \text{ šip} \\ 1 \text{ okno} — 6 \text{ šip} \end{array} \right\} 3 \text{ krat } 6 \text{ šip}$$

$$\underline{\quad\quad\quad} \quad \underline{\quad\quad\quad}$$

$$3 \text{ okna} \quad 18 \text{ šip}$$

izvršujemo vajo:

«3 okna so 3krat 1 okno, 3 okna imajo 3krat 6 šip», in tako na obrazcih za druge primere.

Ko si učenci prisvojé tudi to stopnjo, začnemo jim podajati rešitev uporabnih nalog za poštevanje v navadni obliki.

Naloga: 1 okno ima 6 šip; koliko šip imajo 3 okna?

Rešitev: 3 okna so 3krat 1 okno, 3 okna imajo 3krat 6 šip.

Izvršitev: 3krat 6 šip je 18 šip.

Odgovor: 3 okna imajo 18 šip.

Krajša rešitev: «3 okna imajo 3krat 6 šip, naj se uvede, ko so s učenci daljši sklep popolnoma prisvojili. Navedene obrazce pa moremo tudi izkoriščati pri uporabnem razštevanju.

Ponavljati je prvo pripravljeno stopnjo za poštevanje na obrazcu:

$$\begin{array}{rcl} 1 \text{ okno} & \text{—} & 6 \text{ šip} \\ 1 \text{ okno} & \text{—} & 6 \text{ šip} \\ \hline 1 \text{ okno} & \text{—} & 6 \text{ šip} \\ 3 \text{ okna} & & 18 \text{ šip.} \end{array}$$

V tem obrazcu vidimo 3 okna razdeljena na 3 enake dele, na tretjine. Pokaži zaporedoma te enake dele? Kolika je 1 tretjina? 1 okno je 1 tretjina 3 oken. — Tudi 18 šip vidimo razdeljene na 3 enake dele, na tretjine. Kolika je 1 tretjina? 6 šip je 1 tretjina 18 šip. — Skupaj:

1 okno je 1 tretjina 3 oken, 1 okno ima 1 tretjino 18 šip. Slične obrazce napišemo na tablo za druge oblečene naloge in jih obravnavamo takisto.

Obrazci nazorujejo torej, kar tu izrekamo. Ko se pa prepričamo, da se si učenci prisvojili do dobrega tako snov, potem preidemo na navadno obravnavanje takih nalog.

Naloga: 3 okna imajo 18 šip; koliko šip ima 1 okno?

Rešitev: 1 okno je 1 tretjina 3 oken, torej ima 1 okno 1 tretjino 18 šip.

Izvršitev: 1 tretjina 18 šip je 6 šip.

Odgovor: 1 okno ima 6 šip.

Kdor opazuje duševni razvoj učencev natančno, zapazil bode kmalo da oni rešujejo od začetka take naloge v poštevnih oblikah. Na vprašanje predstoječe naloge odgovarjajo na kratko: 6. — Kako si to izračunal? Ker je 2krat 6 12. Torej na pripravljene vaje za razštevanje naj preide učitelj šele, ko je učence izuril v rešitvi, takih nalog s pomočjo poštvene oblike.

Krajši sklep: «1 okno ima 1 tretjino 18 šip», naj uvede učitelj, ko so si učenci daljši sklep popolnoma prisvojili.

Na podlagi navedenih obrazcev pa moremo tudi na uporabno merjenje pripravljati in sicer potem, ko so učenci izurjeni v poštevnih oblikah za rešitev takih nalog.

Iz navedenih obrazcev beremo: 1 okno ima 6 šip; ako je 18 šip, rečemo: 6 šip je v 18 šipah 3krat, torej ima 18 šip 3krat 1 okno. —

1 voz ima 4 kolesa; ako imajo vozovi 12 koles, rečemo: 4 kolesa so v 12 kolesih 3krat, torej ima 12 koles 3krat 1 voz. — itd.

Ko znajo učenci podane obrazce na ta način prebirati, potem pridemo na navadno rešitev takih nalog.

Naloga: 1 okno ima 6 šip; koliko oken ima 18 šip?

Rešitev: 6 šip je v 18 šipah 3krat, 18 šip ima 3krat 1 okno.

Izvršitev: 3krat 1 okno so 3 okna.

Odgovor: 3 okna imajo 18 šip.

Krajšo rešitev «6 šip je v 18 šipah 3krat, 18 šip imajo 3 okna» naj uvede učitelj šele, ko so si učenci popolnoma prisvojili daljše postopanje.

Ako bi natančno preiskovali razmotavanje misli učencev in tudi odraslih pri rešitvi uporabnih nalog za poštevanje in razštevaje, zasledili bi gotovo navedene pripravljalne vaje, katere pri pouku navadno preskočimo ter učencem duševno deio obtežimo ali morebiti celo onemogočimo.

Nazornost računskega pouka leži torej tudi v podrobnih stopnjah, osobito, ako se prevaja na te stopnje z oblečenimi nalogami, katerih je več, kakor nam jih podajajo metodska navodila.

POVEDKOVIH ZAVISNIKOV NI.

POROČA MATIJA HERIC.

zadnjih številkah Popotnika smo v glavnih potezah načrtali bistvo, pojem, pomen in velevažnost Kernovega določnega glagola. Pokazali smo, da je Kern z določnim glagolom storil znamenito slovnično enoto, vsled česar se mora kot bistven znak sprejeti v opredelbo stavka. Razjasnili smo tekom razprave tudi, da je iz našega stališča vsak določen glagol brez izjeme predikat; zato smo po pravici zavrgli ničevno kopulo ter določili pojem povedja, značilnega kot določilo glagola «biti» in nekaterih drugih po svojstvu mu sorodnih glagolov v njih določni obliki.

Vsa navedena in dokazana dejstva so nas dovedla do nepobitnega zaključka, da povednega glagola ne moremo izpremeniti v zavisnik, kakor druge stavkove člene, ker ni stavkov člen v tem smislu, kakor drugi, marveč sam že stavek v najenovitejši obliki, stavkova prvina, iz česar neposredno sledi, da nimamo povedkovih zavisnikov, marveč samo zavisnike povedkovih določil.

In prav končno izrečena značilna trditev nam očitno jamči resničnost naših nazorov o vsakem določnem glagolu in o povedju; zategadelj smo se takrat napotili cenjenim naprednim čitateljem na vzgledu dokazati, kar je bistvo takozvanih povedkovih zavisnikov in naobrat določiti, so li te vrste zavisniki nastali iz povednega glagola ali ne, in iz katerega stavkovega člena izvirajo.

V to svrho hočemo stavek: »Priatelj čestokrat vsili pomaga« natančno preiskovati, preusnujoč povedek »pomaga« v takozvani povedkov zavisnik.

Kadar nam je namreč osebkovo besedo, predmet, prislovje ali povedje posebno naglašati, takrat jih izpremenimo v dotične zavisnike. Videli bomo, se li nam takova preosnova tudi posreči pri dopovedi sami. Že kar urno se pripravimo; zakaj iznenadili nas bodo jezikovni pojavi, ki se bo po njih izjalovil naš smoter! Dopoved, bistvo vsakega stavka hočemo na vso silo preobraziti v zavisnik! Ali nam je moči izvršiti to zadačo, da ne uničimo stavka samega? Po starem kopitu veziličarjev, ki ne vpoštevajo svojstva določnega glagola, so skovali podredje, ki slove: »Priatelj je tisti, ki čestokrat v sili pomaga.«

Preiskujmo prav natančno navedeno preosnovo, določujoči, kaj se je vršilo po tej metamorfozi!

Naš enoviti stavek je: »Priatelj pomaga.« Kaj nam je izpremeniti v zavisnik? Nedvomno določni glagol, povedek »pomaga«. Evo ga: »..., ki pomaga«. Kaj nam sedaj ostane za tvorbo glavnega stavka? Gotovo »priatelj«, edina beseda, ki ne izraža nobene dopovedi, torej ne tvori nobenega stavka. Tem potom dobimo, kar je čisto naravno — koga bi iznenadilo to dejstvo — podredje brez glavnega stavka, ki ga ni v slovenščini in v nobenem flektujočem jeziku.

Kaj še nam pri tej pretvoritvi posebno bije v oči? Določni glagol, dopoved, smo sprejeli neizpremenjeno v zavisnik. Kateri stavkov člen pa pri tvorbi v tem smislu preide nedotaknjen v zavisnik? Po naši slovniški izkušnji pač noben. Katere stavkove člene moremo torej od enovitega stavka ločiti in izpremeniti v zavisnik, ne da bi ga uničili? Kakor nas stavkoslovna izkušnja uči, vse razen določnega glagola, izražujočega dopoved.

Iz tega razmotrivanja sledi: 1., da povednega glagola enovitega stavka v tem smislu, kakor druge stavkove člene, ne moremo preosnoviti v zavisnik, ker ni stavkov člen v tem smislu kakor drugi, marveč stavek v najenovitejši obliki, stavkova prvina; 2., da izhvaatan zavisnik ni povedkov zavisnik, in 3., da se mora uniformovan zavisnik izvesti iz nekega drugega enovitega stavka.

V to svrho si prav pazno oglejmo tvorjeno podredje! Privabili smo v glavni stavek besedico »je«, izražujočo njega dopoved te tvarjajočo

povedek in povedje «tisti», kaže na zavisnik, (ki ga navadno stavimo ali tudi ne).

Tako smo izčarali, a ne vemo, po katerem slovniškem zakonu, ker ga ni, za tvoritev glavnega stavka določni glagol «je». In prav to dejstvo nam vsili izraženo trditev, da najdenemu podredju daje povod drug enovit stavek, ki ga na mah stvorimo. Evo ga: «Priatelj je pomočnik».

Prav iz tega enovitega stavka celo naravno dobimo znani glavni stavek: «Priatelj je (tisti)». Kaj nam potem ostane za tvoritev zavisnika? Očividno povedje, povedni imenovalnik «pomočnik». Izpremenimo ga v zavisnik! Kaj je prijatelj? «— ... tisti (kazalec), ki pomaga.» Kaj smo torej pretvorili v zavisnik? Nedvomno povedje, t. j. povedkovo določilo. Kako bomo v to svrhu pravilno zvali tvorjen zavisnik? Celo naravno povedijev zavisnik: t. j. zavisnik povedkovega določila.

Iz tega preizkovanja jasno sledi, da ne moremo pretvoriti v zavisnik določnega glagola (pomaga) prvega enovitega stavka, pač pa povedni imenovalnik (pomočnik) drugega enovitega stavka, ki po njem tvorjen zavisnik zadobi pravo, značilno ime (povedijev zavisnik).

In kaj poreko na to veziličarji?

Posledic, izvirajočih iz pretresovanja prvega enovitega stavka in podredja, ki smo njega postanek dokazali kot neresničen, pristaši veziličarjev ne morejo izpodbiti; zakaj vsak trezen slovničar uvidi:

1., da po nobenem slovniškem pravilu za ohranitev glavnega stavka ni dovoljeno poljubno kovati dopovedi ter mu jih tudi ne jemati, ker je dopoved za njega sestanek nedotakljiva;

2., da po naši preiskavi za glavni stavek istinito ne preostane nobene dopovedi, ako jo pretvorimo v zavisnik; in

3., da se kot naravna posledica izvršene preobrazbe nenadoma izcimi zavisnik brez glavnega stavka, čudna metamorfoza, ki nasprotuje naravnost in očividno pravilom slovniške skladnje.

Sicer pa morajo gledé na drugi stavek in njega podredje trditi veziličarji, da je povedek «pomočnik» in «je» kopula, oblikovnica (Formwort) brez vsebine.

Ta nazor smo prisiljeni zavrniti s tem, da «pomočnik» tudi po stari navadi ni tvarjal sam povedka, marveč «je pomočnik», ker kopule veziličarji niso mogli in smeli izbacniti, dasi so jo tudi smatrali kot samo oblikovnico, vsled česar so jo vedno pridruževali povedku. Prav tako sledi neposredno iz nauka kopule, da «je» kot brezimenska oblikovnica sama zase ne more tvoriti nobene dopovedi glavnega stavka; brez dopovedi pa ni nobenega stavka, tudi glavnega stavka ne.

Zagovorniki kopule pa bi mogli na to odgovoriti, češ, da je kar na mah postala sedaj kopula samostojen glagol, ter si poljubno najela ne

vemo od kod popolnejšo vsebino. Tudi to neosnovano misel veziličarjev igraje razveljavimo po stavkoslovnih dejstvih, da 1. more ena in ista beseda v stavku zavzemati večjo ali manjšo vsebino, da se more tudi močnejše ali slabše naglašati, a vse to nikakor ne krši slovniške oblike, ki je vedno neizpremenljiva; zato se mora iz slovniškega stališča sploh enako obravnavati;

da se 2. iz stališča veziličarjev iz enega povedka «pomočnik» naravnost izcimita dva «je + pomočnik», če kopuli «je» izjemno in nedsledno privoščiijo popolno vsebino in samostalnost, kar oporeka bistvu stavkoslovja in zdravi logiki.

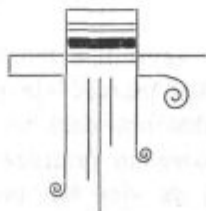
Na podlagi podanega raziskovanja smo iz našega stališča dovolj temeljito dokazali, da se

1. določni glagol, izražajoč stavkovo dopoved ter tvarjajoč njega bistvo, ne more pretvoriti v zavisnik;

da se 2. zavisniki, ki je njih nastanek iz določnega glagola le navidezen, izvirajo pač iz enovitih stavkov sestavljenih iz določnega glagola in njega določila, torej samo iz povedja, in da

3. istinito ni povednikovih zavisnikov.

Popravek. V članku «O bistvu, pomenu in važnosti Kernovega določnega glagola itd.» naj se na stani 103, 4. vrsta od spodaj pravilno čita **ki si** (mesto ki se), str. 105, vrsta 9. od spodaj: **o bistvu** (mesto v bistvu); str. 105, vrsta 14. od spodaj: kolike (mesto koliko): str. 105. vrsta 15. od spodaj prislovij (mesto prislovil) str. 106, vrsta 2. od zgoraj: **v podredju** (mesto v povedji); str. 136, vrsta 19 od spodaj: ausgebesserte (mesto Ausgebesserte); str. 137, vrsta 12. od spodaj: 3. osebe (mesto 3. osebo) str. 138, vrsta 10 od zgoraj je dostaviti: oziroma izraža trditev o preteklem trajnem stanju, označenem po pret. delež. «imel»; str. 138, vrsta 12 od spodaj čitaj: **glagolove vsebine** (mesto glagolovo vsebino); na isti strani 13. vrsta od spodaj se naj beseda «za» izpusti; str. 166, vrsta 16 od spodaj naj se čita: **škodljiva** (mesto škodljiv).

KNJIŽEVNO POROČILO.

OCENE.

Knjige «Slovenske Šolske Matice» za l. 1905.

Piše —I.

(Konec.)

4. Pedagoški Letopis. 5. zvezek. Uredila H. Schreiner in dr. Jos. Tominšek.

V prelepem zborniku, katerega izdaja «Slov. Šolska Matica», že peto leto se nahajajo letos štirje pedagoško-znanstveni spisi: dva članka iz pedagoškega slovstva in dve razpravi.

Fr. Gabršek je napisal prvi del svojega dela «Začetni pouk v čitanju in pisanju». Spis se odlikuje po jedrnatosti, tesno vezani vsebini. Raziasnjuje najprej črkujčo metodo, potem njen razvoj v Nemcih in Slovencih. Jako zanimive so črtice, ki so vzete iz Debevčevega metodiškega navodila. Potem govori o glaskujoči metodi pri Nemcih in Slovencih. O «Začetnem čitanju in pisanju v zvezi» govori drugo poglavje spisa. Najprej nam tukaj slika razvoj pisalno-bralne metode pri inorodcih, potem pa pri Slovencih. Škoda, da ni ves spis priobčen še v tem delu. Sodeč po prvih trinajstih straneh, ga ne moremo več mnogo pričakovati. — Pohvaliti moramo vestnost pisateljevo, ki se tako dosledno ozira na vse, v to vrsto spadajoče gradivo, kar ga imamo Slovenci.

Josip Brinar je spisal članek «O slovstvu za mladino». Po ostri kritiki dosedanjega slovstva za mladino riše pisatelj nalogo mladinskega slovstva, opirajoč se na izreke slavnih pedagogov in pisateljev. Zlasti Stritar in Levstik sta se nekda v Slovencih vplivno izrazila o mladinskih spisih. V tretjem poglavju obravnava Brinar snov «Mladinski pisatelji in klasiki», in končno svetuje, kaj in kako naj se prevaja za mladino. Ta del spisa je zelo važen, kajti ne vem, če bodo imeli slovenski pisatelji vselej dovolj gradiva in dovolj volje, da bi obogatili slovensko mladinsko slovstvo z originali. Prevaja se pa vse premalo. — Končno opozarja pisatelj na važnost Stritarjevega dela na polju mladinske književnosti.

Obe razpravi «Umetniška vzgoja» in «O oprabi in oplodbi pri rastlinah javnocvetkah, semenčnicah ali semenoplodnicah» sta izredno lepi. Prvo je napisal nadzornik Josip Schmoranz. Iz tega spisa odseva navdušenost gospoda pisatelja za predmet, zlasti za risanje, njegova izredna načitanost in zmožnost, prikazati tudi jako težko umljive stvari v priprosti obliki. — V uvodu razmotriva najprej razmerje med dušeslovjem in vzgojslovjem, potem opozarja na važnost opazovanja otroške duše, in daje nasvete, kedaj pričenjati s tem opazovanjem. V drugem poglavju otemeljuje potrebo umetniške vzgoje, opisuje najprej umetniška nagnjenja v človeku, potem govori o razmerju med risanjem in naravo in razglablja vrednost estetske vzgoje. V tretjem poglavju spoznavamo bistvo umetniške vzgoje.

Končno navdušuje učiteljstvo, naj posveti umetniški vzgoji odsihdob več pazljivosti in časa.

Druga razprava je potekla izpod peresa znanega naravoslovca, profesorja J. Koprivnika, ter jo je uvrstiti med najboljše spise, kar jih je doslej trudoljubivi gospod profesor podaril slovenskemu narodu. Ne vemo, kaj bi morali bolje občudovati: odbrano vsebino, ki zanima vsakogar, kateremu knjiga prirode ni popolnoma neznana, od prve do poslednje besede, ali pa krasnemu slogu, ki se mestoma povzpne (kakor na str. 62.) do vzora, kakršnega nam je postavil Ogrinec v svojih prekrasnih «Obrazih iz narave». To se čita v resnici kakor lepa pripovedka. Razprava je gosp. profesorju na vsak način v čast. Želimo, da bi nam odgrnil še marsikatero skrivnost narave tako spretno, kakor nam je razjasnil zanimivo tajnost spolnega življenja naših florinih hčerk. Razprava bode v prid hodila zlasti onim učiteljem, ki poučujejo po biološki metodi.

Letopis potem še prinaša na tretjem mestu «Teme in teze pedagoških poročil pri društvenih in uradnih skupščinah l. 1905». Sestavil J. Dimnik. To je velezanimivo gradivo. V njem se zrcali dober del učiteljevega tihega dela, o katerem javnost navadno nič ne ve. Stanovska stremljenja, živa želja po samonaobrazbi, zahteva po reformi v pravnem življenju učiteljev itd., vse to odseva iz tega poročila. Želeti bi bilo, da bi naši učitelji svoje referate priobčevali v stanovskih glasilih. Bilo bi to učiteljem v korist.

Na četrtem mestu se nahaja «Poročilo o delovanju Slov. Š. M. leta 1905». Večinoma iz tega poročila nam je že znano iz svojedobnih časniškihotic. Vidimo pa iz teh vrstic, kako agilna je «Slov. Š. M.» in kako vestno izpolnjuje svojo nalogo.

Število društvenikov se je pomnožilo letos za 58 članov — mnogo — in vendar še vse premalo. Večinoma so člani učitelji in šole, neučiteljev je malo. Če listamo v seznamku, tedaj se nam vrine tista stara šalica: «Ich sehe einige, die nicht da sind»! Skoro neumevno je, da so še vedno učitelji, ki niso člani dične Matice. Kje je stanovska zavest?! Kje želja po napredku, kje stremljenje po samonaobrazbi?! — In še nekaj: Ali se ne kaže v številu udov tudi sposobnost poverjenikov? Kdor posla ne ume, naj ga rajši prepusti sposobnejšim.

Jahrbuch für den Zeichen- und Kunstunterricht. — Herausgegeben v. Georg Frieze. I. Jahrgang. Hannover 1905. Helwingsche Verlagsbuchhandlung. — XXIV in 584 str. vel. 8°.

Reformatorsko delovanje na polju risarskega pouka je že precejšnjo vrsto let kaj intenzivno. Dokaz temu so kurzi, razstave, predavanja ter kopica knjig in map, ki naj bi kazale neveščemu učitelju moderni postopek pri pouku v risanju.

Velik del teh risarskih navodil je nastal brez prave potrebe, večina ima pač najboljši namen.

Ena najlepših in najskrbneje sestavljenih knjig te stroke je zgoraj imenovano delo, ki ni sicer specijelno navodilo, ampak nekakšno letno poročilo o modernem risarskem pouku na Nemškem, Avstrijskem in Ogrskem, v Švici, na Ruskem itd. Nemci imajo danes že skoro za vsako stroko tak «Jahrbuch».

Knjiga je izvrstno urejena in obsega sedem delov z najraznovrstnejšo vsebino.

Prvi del obsega obilico umetniško-poučnih spisov; zastopani so znanci: Kuhlmann, Flinzer, Wunderlich i. dr.

V drugem delu so življenjepisi raznih še živečih učiteljev risanja. Da se knjiga najbolj ozira na nemške može, ji spričo njenega izdajatelja ne moremo zameriti.

Tretji del je posvečen spominu umrlih tovarišev, spominja se pa tudi treh velikih pospešiteljev risarskega pouka (Lüben, Hentschel, Loke).

Najzanimivejši je četrti del, ki poroča o stanju risarskega pouka v raznih državah.

Za nas je največje vrednosti poročilo o avstrijskih šolah. Profesor Strépan poroča o ljudski in meščanski, profesor Starck o srednji, ravnatelj Zoff o obrtni šoli in profesor Widter o tehniki. Vsaka vrsta je obravnavana z ozirom na pouk in na učitelja.

O ljudski in meščanski šoli pravi poročilo med drugim: «Metoda ni natanko določena, ker se nahaja v razvitku. Posameznim učiteljem je dovoljeno, da upoštevajo moderno smer; izkušnje bodo služile ob prenovitvi starih načrtov. Uporabljajo se mnoge metode; poleg čistega impresionizma najdeš še golo geometrijo. Risarski pouk še ne zavzema med drugimi predmeti mesta, kakršnega bi zaslužil po novih nazorih. Risalnic vobče ni, nahajamo jih le v meščanskih šolah».

Dalje je opisan učitelj z ozirom na študije, izkušnje itd. Trditev, da pri izpitu za ljudske šole ne izprašujejo o risanju, ni popolnoma resnična.

Peti del obravnava združništvo. Na Nemškem je vse polno risarskih združenj in društev; največje društvo je «Verein deutscher Zeichenlehrer», ki postane v kratkem osrednja zveza. Avstrijski risarski učitelji imajo svoje veliko društvo «Verein österreichischer Zeichenlehrer», ki izdaja izvrstno glasilo «Blätter für Zeichen- und Kunstunterricht».

V šestem delu so našeta glasila raznih društev: izmed slovanskih je omenjen ruski list «Прикладное искусство».

Zadnji del prinaša kritike o novejših risarskih delih. Med temi je omenjeno tudi Marinovo «Das Zeichnen in der Volksschule» (slovenskega besedila še nimamo); Poročevalec se pohvalno izraža o knjižici.

Knjiga ima veliko lepih ilustracij, ki so deloma skice in študije nemških umetnikov, deloma pa risbe, ki so jih izvršili učenci na raznih šolah.

Letos je izšel drugi del te knjige; urejen je podobno kakor prvi. Upoštevane so posebno dežele, ki lansko leto niso prišle na vrsto. Ker je knjiga precej draga (vsak del stane 15 K), priporočati bi jo bilo posebno v nakup okrajnim učiteljskim knjižnicam.

K. Humek.

Erprobter Lehrgang für das moderne Zeichnen. 30 Tafeln in Vierfarbendruck nebst erläuterndem Text. Bearbeitet von J. Gruber, Zeichnungen v. O. Stadler. Verl. Lehrerhausverein für Oberösterreich. Linz 1906. — Cena 18 K.

To delo je nekaj čisto novega in bode posebno služilo učiteljem na deželi, ki «bi radi, a ne znajo». Besedilo ima mnogo koristnih opazk o metodi in o učnem postopku, o barvah in o drugih tehnikah.

Največje vrednosti so pa priložene ilustracije, na katerih se natančno razvidi postopek in o katerih pravi kritik v «Blätter für Zeichen- und

Kunstunterricht», da so «meisterhafte Arbeiten». Čimdalje pregledujemo te predloge (ki pa niso namenjene v kopiranje), tembolj spoznavamo, da je to docela originalno delo, ki se bistveno razločuje od podobnih publikacij.

Najbolj je upoštevana barva, katero si zmeša učenec kar na kosu papirja in jo potem uporablja v krepkih in smelih potezah. Kmalu se pokažejo tudi druge tehnike (svinčnik, kreda, pero, tempera i. dr.) in obenem nebroj ljubkih oblik iz sobe, kuhinje, dvorišča in iz narave; druga se vrsti za drugo v pisani vrsti.

Izdajateljica sta izbrala v risanje predmete, ki so večinoma pri rokah ali pa se nabavijo za mal denar. V tem delu najdemo precej popolen odgovor na vprašanje: «Kaj rišimo? Kako rišimo?» Premeten učitelj si na tej podlagi lahko ustvari učni postopek, ki bo zadovoljil njega in učenca.

Veliko je sicer namenjenega za najvišje razrede ljudskih šol, a to je delu le v pohvalo; porabi ga lahko učitelj na dvorazrednici, dobrodošlo je pa tudi učiteljem osemrazrednic in meščanskim učiteljem. Vsaka šola naj bi si ga nabavila, saj je za učitelja — predrago. *K. Humek.*

Systematisches Verzeichnis der in der k. k. Universitätsbibliothek in Graz befindlichen Dissertationen pädagogischen Inhaltes.

Pod tem naslovom je izdal pred kratkim profesor Martinak 31 str. obsegajočo brošuro, katero so sestavili štirje visokošolci. Vseh takih pedagoških disertacij je v graški vseučiliški knjižnici 245. Večinoma seveda nemških, nekaj latinskih, par angleških in italijanskih. Med pisatelji čitam par slovanskih imen n. pr. Rajičić Dušan, Donev Stojčo, Świecicki, Bakić, Okanović, kateri zadnji je napisal tudi za nas najzanimivejšo disertacijo: «Die serbische Volksepik im Dienste der Erziehung. Jena 1897». Nahaja se ta spis v knjižnici pod l./84527; omeniti moram tu, da je povsod označena številka, pod katero je treba to ali ono razpravo iskati, kar delo gotovo olajša. Zanimive so n. pr. disertacije: «Gottsched Hermann, Pädagogische Grundgedanken des Amos Comenius» ali: «Walter Müller, Comenius: Ein Systematiker in der Pädagogik». Z žalostjo sem opazil, da ni med vsemi temi spisi niti enega, ki bi nosil ime slovenskega avtorja. — Brošura je izšla v Gradcu pri «Leykam-u in stane 40 v. Vsakomur, ki se peča s pedagogiko in ga take stvari zanimajo, bo dobro došla, posebno pa onim, ki morajo razna dela iskati v graški knjižnici.

J. Bratina.

PEDAGOŠKI UTRINKI.

IV. ŠEGA.

CXIX.¹

akor posnemljemo iz čeških pedag. listov, se je ustanovil v Pragi začetkom februarja t. l. ob veliki udeležbi čeških vseučiliščnih in srednješolskih profesorjev kakor tudi ljudskih učiteljev **«šolski muzej»**.

Ustanovni zbor je otvoril v imenu centralnega društva čeških profesorjev ravnatelj Stary, ki je v svojem nagovoru povdarjal to-le: Misel, ustanoviti «šolski muzej», je padla na rodovitna tla, kakor kaže mnogobrojna današnja udeležba iz vseh slojev češkega naroda. To delo bode nekako krona češke narodne prosvete in privedlo bode pač mnogo mož svetovnega ugleda v svoj delokrog. Danes izročamo to podjetje v roke pripravljalnega komiteja. — Govornik poroča dalje, da je obljubil najkrepkejšo podporo ekselencu deželni predsednik. V tistem smislu so obljubili svojo pomoč podpredsednik c. kr. dež. šol. sveta Zabusch in dežel. šol. nadzorniki. Govornik želi podjetju največji uspeh. —

Na predlog prof. dr. Čade je bil predsednikom enoglasno izvoljen znani pedag. pisatelj, docent prof. dr. Drtina, drugim predsednikom ravnatelj Ulehla in ravnatelj Asmann.

Po iskrenem pozdravu novoizvoljenega predsednika dr. Drtine — ki je posebno povdarjal dalekosežni pomen navzočnosti moravskih udeležencev — je podal obširno poročilo o sedanjem delovanju in o bodočem programu «šolskega muzeja» prof. I. V. Klima. Govornik je pojasnjeval pomen «šolskega muzeja», povdarjal, da bo treba v kratkem sezidati posebno poslopje za to podjetje, kar bo tem lažje izvršiti, ker se vsa češka javnost vsestransko zanima za prevažno to kulturno podjetje. To podjetje bo jasno zrcalo vsečeškega pedagoškega delovanja. Tako podjetje je v današnjih časih ne-le prepotrebno za nadaljno uspešno delovanje učiteljstva sploh, temveč to podjetje bo temeljito povzdignilo njegovo stanovsko zavest.

Prof. dr. Čada je razvijal program «šolskega muzeja» ter je našteval njegovo podrobno razvrstitev. Muzej bo obsegal razne zbirke, nekako centralno pedagoško knjižnico in **pedagoško informacijsko centralo**.

Kak razloček med češkim narodom in slovenskim. Slovenci se pač lahko ponašamo z najstarejšim «šolskim muzejem» med avstrijskimi Slovani. A ta «šol. muzej» je že takoj pri svojem rojstvu naletel na nekako mačevsko obnašanje višjih krogov. Žal, pri nas se pač zavzemamo za velikanska gostilniška in slična podjetja, a za kulturna vprašanja smo slepi in gluhi. Država pač daje podpore za «razna reelna» podjetja a za povzdigo narodne kulture nima vinarja. — — — — —

¹ Dalje od str. 22.

Kuratoriju »slovenskega šolskega muzeja« najtopleje priporočamo, da stopi v najtesnejo zvezo s »češkim šolskim muzejem«.

Češkim tovarišem pa kličemo: Cveti in donašaj obilno sadu — »šolski muzej«!

CXX.

Svetovnovažno vprašanje pretresa avstrijsko šolstvo — »seksualno vprašanje v ljudski šoli«. Razpravlja se o tem vprašanju pač že toliko »pro« in »contra«, da je nastala že cela literatura. Seveda, registrirati vse te literarne pojave, je skoro nemogoče. Tudi časniki, tako pedagoški, leposlovni kakor tudi politični so prinesli o tem vprašanju nobroj razprav, seveda »pro« in »contra«. A nekaj lahko trdimo, da je število nasprotnikov skoro enako številu pristašev.

Kakor pa ne zaostajamo ravno Slovenci na nobenem polju »svetovnih« vprašanj, tako smo tudi tu že pričeli to vprašanje reševati pred nekaj leti. — Ako nas spomin ne vara, je »pokojna« Slovenka prinesla nekaj prav umestnih razprav in razpravic ravno o »spolnem vprašanju« in o »spolni vzgoji«. Bilo je tu več takih definicij, da jih podpišemo vedno z obema rokama. Najdaljša razprava v »Slovenki« o tem vprašanju, namreč o »spolni vzgoji«, kar jih je zagledalo beli dan v Slovencih, je pač ona dr. Lončarja, kjer se razpravlja na podlagi neke češke brošure (naslov nam je ušel iz spomina) prav obširno in vsestransko.

A ne samo da se je dovolj črnila prelilo o tem »svetovnem vprašanju«, temveč nebroj je tudi predavanj, ki so jih imeli razni poklicani in nepoklicani faktorji pred širšo in ožjo javnostjo. Ne zanikamo, da se je marsikaj dobrega nasvetovalo, kako rešiti to perečo zadevo, a trdimo tudi, da se je izrekla marsikatera smešna in naivna beseda o tem vprašanju in da so nekateri predavatelji naravnost prišli do ekstrema.

Spominjamo se pri tej priliki le predavanja, ki ga je imela neka predavateljica v polupreteklem času v Berlinu v takozvanem »Bund-u für Mutterschutz«. Ako se prav spominjamo je bila ta predavateljica M. Lišnewska.

»Kvint-esenca« njenega predavanja »o seksualnem vprašanju« je bila z ozirom na ljudsko šolo sledeča: 1. Prične se s tem poukom že v III. šol. letu, kjer se razlagaj oploditev pri cveticah. — 2. V prihodnjem t. j. IV. šol. letu se pride do oploditve pri ribah, pticah in čveteronogatih živalih. V to naj služijo primerne slike. — 3. Na najvišji stopnji šol naj se seznanijo šolarji s »spolnim življenjem« pri ljudeh. Tudi to naj se otrokom razloži na umetno-dovršenih slikah n. pr. razvoji in rast embrija itd. Na ta nazorni pouk se lahko potem naslanja razlaga raznih zapovedi, svetnih in cerkvenih — n. pr. 4. zapoved božja itd. Slednjič naj se šolarji seznani s higienijo človeškega telesa, s posebnim ozirom na genitalije.

Seveda, navedli smo to-le v dokaz, s kakimi nazori prihajajo ljudje na dan, ako hočejo postati popularni.

Nad vse zanimivo je pa bilo predavanje, ki ga je imel pred kratkim v Draždanih učitelj Ulbricht v tamošnjem učit. društvu.

Vrhovna zahteva njegovega predavanja je:

»Ne šola, temveč država daj priložnost, poučiti stariše o sek-

sualnem vprašanju in le-ti so dolžni navajati otroke do pravega umovanja seksualnega življenja».

Resolucije, ki so se sprejele na tem zborovanju zde se nam tako važne, da jih podajamo v celoti v originalu, kar se nam naj oprostí: 1. So erwünscht eine Aufklärung unsrerer Jugend über die Fragen des sexuellen Lebens im Interesse der Herbeiführung einer reinern Auffassung unsres Geschlechtslebens ist, kann doch die Volksschule mit Rücksicht auf die unbedingt gebotene Individualisation, in Hinsicht auch auf die schweren Konflikte, in die sie zur Zeit mit der herrschenden Sitte und damit zum Elternhaus kommen würde, diese nicht übernehmen. 2. Die Volksschule sieht vielmehr ihre Aufgabe auf diesem Gebiete in einer schärferen Betonung jener unterrichtlichen und erziehlichen Massnahmen, die geeignet erscheinen, dass vorzeitige Erwachen der Geschlechtstriebte verhindern zu helfen, und in einer planmässigen, doch vorsichtigen Abhärtung gegen die früher oder später an das Kind herantretende sexuell erregenden Eindrücke und in einer ebenso planmässigen, intensiven Willensbildung unserer Jugend. 3.) Vor allem ist durch Elternabende und Presse das Interesse des Hauses für die Frage zu wecken und die Fähigkeit und der Wille der Eltern zu Belehrung ihrer Kinder zu erzeugen. Für den Fall besonderer Gefährdung eines Kindes in sexueller Hinsicht und bei ersichtlicher Unfähigkeit des Hauses soll dann dem Lehrer das Recht gegeben sein, im Einverständnis mit seinem Direktor in geeigneter Weise durch Belehrung auf das Kind einzuwirken. —

Tudi naše mnenje je: **iz ljudske šole vsak pouk o seksualnem vprašanju**; akoravno je še le pred kratkim predložila deputacija nekega dunajskega ženskega društva obširno spomenico vodji naučnega ministrstva, kako se uvedi pouk o seksualnem vprašanju v šolstvo, pričeni pri ljudski šoli.

Prva in glavna dolžnost starišev je, poučiti o spolnem življenju svoje otroke. A sveta dolžnost države je, skrbeti za to, da dobimo matere, ki bodo natančno poučene o vseh onih dolžnostih, ki jih dobe s vstopom v zakon.

Pač pa naj se o seksualnem vprašanju razpravlja v višjih šol. zavodih, bodisi deških ali dekliških, posvetnih ali samostanskih. Ta naloga pa pripadaj v to **poklicanim zdravnikom**.

Našim izobražencem se pa tu odpira široko nerazorano polje. Stopite med ljudstvo ter ga poučujte v popularno-znanstvenih predavanjih o dalekosežnosti seksualnega življenja. Dajte našim prostim materam primerno knjigo o tem vprašanju v roke, a spiše naj jo stokovnjak, a ne lajik, kakor je to pri nas navada, ko vzamejo gotovi ljudje vso učenost v zakup. Če izda naša mnogoštevilna družba sv. Mohorja tako knjigo storila bo za povzdigo slovenskega naroda v moralnem oziru več, kakor je storila z vso izdajo vseh dosedanjih molitvenikov. — — — —

Razgled.

Listek.

Korigendum. V članku «Kako je elementarno učiti stereometrijo» naj se čita na str. 171. v 23. vrsti: «Prof. Hartl razlaga prostornino» itd.; v zadnji vrsti pa «romboïdovi višini», itd.

Metodiško vprašanje našim jezikoslovcem. V ljudski šoli učimo učence: «Stavek ima besede, beseda ima zloge, zlogi imajo glasnike». V stavku «Učenci gredo v šolo» jih pa učimo, da je v tudi beseda. Začetnike gotovo bega, ako slišijo, da je glasnik v ali s (z) tudi beseda pa brez zloga. V cirilici je to umljiveje, ker imajo taki predlogi polglasni e pri sebi, so torej enozložne besedice. Kako bi pa to po našem pravopisu učencem pojasnili? Ali čemo v početku pisati take predloge v zvezi s samostalnikom n. pr. v — šolo, s — knjigo, z — robcem ter jih smatrati za eno besedo?

«Najvišja» avstrijska šola se nahaja 2011 m nad morjem v občini Kurzrosse na Tirolskem v dolini Schurle. Ta šola nima niti lastnega poslopja, umeščena je v — krčmi. Tudi učitelja nima; poučuje šestdesetletni tkalec, kateremu je učiteljevanje samo postransko opravilo. Učencev je samo 7. Naš «gospod kolega» dobivajo za svoje delo 100 K na leto, a poučujejo samo 6 mesecev, namreč po zimi. Po leti gospod kolega pridno tkejo in si zaslužijo to, kolikor potrebujejo za življenje poleg mastne učiteljske plače.

Narodna in gospodinska šola v Št. Jakobu v Rožu na Koroškem! Že je minulo poldrugo leto, odkar smo prvokrat stopili pred slov. občinstvo s prošnjo: Rojaki Slovenci! Pomagajte nam sezidati «Narodno in gosp. šolo», da se z iste pomočjo rešimo narodnega pogina! Mnogo rodoljubov se je odzvalo naši prošnji in nad 15.000 kron je v tem primeroma kratkem času došle podpore za nameravano šolo. Ob enem so se pa tudi pojavile tolike in takšne zapreke, da smo večkrat že obupavali nad uspehom ter smo sami že začenjali verjeti nasprotnikom, ki so v enomer zatrjevali: «Narodne šole v Št. Jakobu nikoli ne bode in zbrani denar bodo morali darovalcem vrniti». A hvala Bogu in rodoljubnim rojakom: obrnilo se je na boljše tako, da nam je danes mogoče sporočati veselo vest: **Narodna in gospod. šola v Št. Jakobu je zagotovljena!** Poskrbljeno je za večino stavbenih stroškov in zasigurana je tudi večina stroškov za vzdrževanje šole! Ker pa niso pokriti še vsi stroški — kaže se še primanjkljaj za približno 25.000 kron — se danes oglašamo s ponovljeno prošnjo Rojaki! Pomagajte nam zložiti in pokriti še ta primanjkljaj! Verjemite nam: nikakor Vas bi ne nadlegovali, da nas ne bi silila najhujša sila. Iz zavsem verjetnega vira se je raznesla novica, da bodo v Področnici (pol ure od Št. Jakoba) zidali štirirazredno nemško šolo. Ako se ta vest uresniči, in pri naših razmerah v tem ni dvoma, potem nam je bodoča narodna šola za narodni obstoj ravno tako potrebna, kakor je življenju potreben zrak in ribam voda. Zato rojaki ne prezrite našega klica na pomoč in ne zamerite nam, če zgornji prošnji dodamo še drugo: pomagajte nam hitro, ker vsaka zakasnitev nam utegne biti osodepolna nenamerna.

Mat. Rožun

župnik.

Fr. Majer

nač. š. sv.

Fr. Kobentar

župan.

Darove sprejema: Matej Ražun, župnik; pošta: Št. Jakob v Rožu, Koroško.

Pedagoški paberki.

Menjava otrok med Francijo in inozemstvom. Kakor znano, se je uvedla pred leti menjava otrok med Francijo in inozemstvom. Angleški in italijanski otroci se čutijo na Francoskem zelo nesrečne, čim nemški otroci prav zadovoljno živijo pod tujo streho. Tudi francoski otroci se vračajo iz Nemškega zelo navdušeni in pripovedujejo kako so bili srečni v tujini.

Proti alkoholu. Delegati učiteljskega društva so v Brnu izjavili: 1. Alkoholizem je zelo škodljiv za vzgojo, 2. šola se mora in mora bojevati zoper alkoholizem, 3. To stori s primernim antialkoholnim poukom, 4. šola bi naj imela na razpolago primerna učila, 5. berilo bi naj imelo par primernih sestavkov, 6. pri šolskih slavnostih naj se omeji pitje lihovin, 7. gojencem semenišča naj se razjasni pogubni vpliv alkohola, 8. v šolske knjižnice naj se sprejmejo dela, ki so uporabna v boju zoper alkohol.

Kaj je ljudska šola. Neki star list ima tale opis ljudske šole: «Ljudska šola je voz, katerega vleče inteligenca, kateremu pa podklada neumnost cokljo; ona je krasno polje, za katero se mnogi borijo in katero mnogi obdelujejo, ki navadno nimajo dovolj denarja; ona je peč, katero kurijo redki možje, ob kateri pa bi se marsikdo rad grel; ona je plamen, katerega hoče vsak bedak snažiti; ona je temelj ljudskega blagra, vrata, skozi katera se stopi v popolnost; ona je vrč, iz katerega pije mladina, zrcalo, v katerem se spozna prosveta naroda, ključ, ki odpira svet; ona je knjiga, v katero bi rad vsak vpisal to, kar je najvažnejše v življenju; ona je končno osel, kateremu natovorijo starši vse grehe v lastni vzgoji otrok.

Delavnica za naloge se nahaja v Lipskem. Učenci dobivajo tu za 20 vin. za vsako stran nalog na izbiro. V jako «nujnih» slučajih, se spiše naloga že v 24 urah. Če učenec ne prejme primerne naloge, se mu napiše «brezplačno» druga naloga. Listi poročajo, da ima ta delavnica vedno dovolj posla. Oblast ne stori ničesar, da se ta kvar odpravi.

Österreichische Rundschau (Bd. VII. Heft 86—87) ima o priliki zborovanja nemško-avstrijskih profesorjev, ki se je vršilo v aprilu letošnjega leta, nekaj prav dobrih misli o vzgojeslovju sploh, posebno se ozira seveda na podane referate. Naj omenim le dva. — Profesor Kleinpeter ima čisto originalne nazore. On je proti splošni vzgoji, proti gimnaziji. Ta naj se odpravi in ustanove naj se petrazredne šole, katerim sledi triletni tečaj, ki ima nalogo, pripraviti dijake za vseučilišče. V teh treh letih bi se gojila bolj strokovna izobrazba, kajti splošne tako ni mogoče. danes nikjer zahtevati. Povdarja tudi privatno delo, brez šolskega pritiska. — A. Schmidt razpravlja o stari kulturi. Zato bi bilo seveda v prvi vrsti potrebno popolnoma razumevanje klasičnih avtorjev, a tega ni. Če se kdo muči s prestavo ure in ure, se to ne more imenovati razumevanje. On je zato, da se rabi prevode in ostali čas porabi za kulturno zgodovino starih Grkov in Rimljanov. Tako bi se doseglo več in marsikomu bi se ta večno lepa klasična umetnost in znanost bolj prikupila kot sedaj, ko se mora truditi s prevajanjem in slovniško navlako. J. Bratina.

Kako je treba čitati. Dr. Henrik Pudor podaja v «*Evangelisches Schulblatt*» sledeča navodila o racionalnem načinu čitanja. 1. Čitati smemo le tedaj, kadar imamo voljo zato. Seveda, pravi se: *l'appetit vient en mangeant* (tek pride med jedjo). To velja tudi za čitanje. Brž pa, ko mislimo na kaj važnega, ne bomo mogli slediti besedam s tisto pazljivostjo, kakor je zahteva dobra knjiga. — Iz prvega pravila izhaja drugo: Čitati smemo le to, kar nas zanima. Toda tudi to velja le izjemoma. Mnogi glupi mlekozob bi čital samo Dekameron. Moramo imeti sami toliko čuta za čast in toliko vestnosti, da si ne trovamo duše s slabim

čtivom. Obzirom na knjige smemo reči: «Povej mi, kaj čitaš, in povem ti, kdo si». Dobra knjiga je verna prijateljica in obenem vzgojevateljica. Slabe knjige so slaba družba in škoduje dobrim dušam kakor slabi vzgledi. 2. Vsako knjigo moramo popolnoma čitati. Nič ni nevarnejšega, nego hrstati v knjigi, tuintam nekaj čitati, ali pa odložiti knjigo, predno smo jo izčitali. 3. Vsak stavek premisli. 4. Imej pri čitanju vedno svinčnik v roki, napiši opazke, izpisuj dobra zrna, napiši lastne misli in opredeljuj opisateljevo stališče. Priporočati bi bilo knjige z vloženimi listi. — 5. Ne čitaj nepotrebnih stvari (pazi pri čitanju časnikov!) 6. Last but not least: Bodi vedno pri stvari in ne daj se motiti. Treba je za dobro čitanje miru in vztrajnosti.

Svarilne številke. Časopis «Körper und Geist» poroča, da porabi učenec nemške gimnazije 20.000 ur za delo v šoli in pripravo doma, preden postane zmožen stopiti v vseučilišče. Na francoskih gimnazijah delajo učenci samo 19.000 ur, za telesno vzgojo pa uporabijo 1300 ur. Na angleških šolah pa delajo učenci duševno samo 16.500 ur, čim je 4500 ur posvečenih telovadbi in drugim pripomočkom telesne vzgoje! Kako neumestno je razdeljen čas na naših gimnazijah, kjer telovadba še ni povsod obvezna. Izrek dr. Schmidta iz Bonna je pač upravičen: „Na naših srednjih šolah se vzgaja mladež, katere se bomo nekoč bali!“

Kmetijski pouk v Rumuniji. Šole v Rumuniji imajo šolske vrte in šolske njive, da se vzbuja zanimanje za kmetijstvo in kmetijsko-tehniške uredbe. Otroci se poučujejo v gojenju sočivja, sadja in vina, pa tudi v negovanju prelnic. Ker učitelji niso bili povsod večči kmetijstvu, so se imenovali poljedelski potovalni učitelji. Vaški učitelji so se namreč poslali v semenišča in tamkaj teoretiški izvežbali. Potem gredo ti potovalni učitelji v vaše šole in poučujejo učitelje in učence. Učitelji in učenci delajo poldneva v tednu v vrtu in na polju. Otroci dobe 25% od čistega dobička šolskega vrta in 65% od šolske njive. Uspehi so zelo lepi, posebno ker z lastnimi očmi vidijo kako lahko se prisili zemlja, da nuja lepše dohodke.

Kronika.

Število učencev v državnih ljudskih šolah na Ogrskem. Državni šolski nadzorniki so predložili ministrstvu za pouk poročilo o rezultatu vpisovanja v ogrske ljudske šole za l. 1905/6. Po tem poročilu je v ljudskih šolah 183.085 dečkov in 176.179 deklic, vkupe torej 359.264 učencev, za 22.453 več nego lani. Po narodnosti je 191.524 Madjarov, 58.984 Nemcev, 33.677 Rumunov, 47.784 Slovakov, 3.722 Srbov, 5.729 Hrvatov, 13.043 Rusinov in 4.801 drugih. Ta števila ne podajajo natančne slike o posameznih narodnostih in njih naobrazbi, kajti tu se ne nahajajo oni učenci, ki obiskujejo konfesionalne šole, katerih je še vedno lepo število med Slovaki in Srbi. V vsakdanjo šolo je vpisanih v I. letu 82.198 učencev, v II. 67.740, v III. 59.009, v IV. 45.710, v V. 24.751, v VI. 11.183, vkupe torej 290.681 učencev. Nadaljevalno šolo pohaja 20.364 učencev, poljedelsko nad. šolo 48.219, vkupe 68.583 učencev.

Češki učitelji na delu za prosveto. Češki učitelji na Moravskem pridno zahajajo med narod in predavajo na ljudskih zborih o raznih aktualnih vprašanjih, posebno o vzgoji. Da koristi takšna popularizacija vede posebno učiteljstvu, leži na dlani.

Učila se oddajajo sedaj v Moguču brezplačno vsem učencem, bodisi da so revni ali bogati.

Nizozemsko učiteljsko društvo ima 7.463 članov, med temi 2242 učiteljic. **Hranitev šolskih otrok.** Angleški parlament se je pečal s predlogom zakona o hranitvi šolskih otrok. Zakon določa, da se slabo hranjeni otroci hranijo v šolah na javne troške. Če je slaba hrana očetova krivda, more oče stroške povrniti; tudi kaznovati se sme. Če pa so starši siromašni, se ne sme smatrati hranitev otrok kot podporo, kajti le tako se obvarujejo starši političskih škod, ki so zvezane s prejemanjem podpore radi siromašnosti. Ta akcija je zasluga socialne demokracije, ki ima v svojem programu trditev, da se imajo otroci brezplačno poučevati in hraniti.

Želje pruskega učiteljstva. Predsedništvo pruskega učiteljskega društva je poslalo ministrstvu, ki hoče izdati zakon o učiteljskih plačah (Lehrerbesoldungsgesetz), želje učiteljstva v tem ozlru, ki se glasijo: 1. Nobena občina ne sme določiti manje od 1350 mark temeljne plače in 200 mark za starostne doklade. 2. Siromaštvo občin ne sme odločevati pri odmerjenju učiteljske plače, ker se življenje dan za dnevom podražuje. 3. Stanarina iznašaj 400 mark.

Pariško učiteljstvo. V pariških občnih šolah poučuje 195 glavnih učiteljev, 1842 razrednih učiteljev in 81 pomožnih učiteljev; razen tega še 377 glavnih učiteljic (izmed teh je 6 ravnateljic na deških šolah), 2337 razrednih učiteljic in 266 pomožnih učiteljic. Kakor je videti iz teh števil, je pariško šolstvo v rokah učiteljic. Glavni učitelji in učiteljice imajo 4500 frankov, razredni učitelji 3100 frankov letne plače.

† **Ante Jukić.** V Mostaru je umrl 23. majnika t. l. učitelj Ante Jukić, urednik «Učiteljske Zore», marljiv leposlovni in pedagoški pisatelj. Slava mu!

Obsodba zdravnika radi razžaljenja učitelja z izdajanjem zdravniškega spričevala. V Renski provinciji se je po poročilu «Zeitschrift f. d. österr. Volksschulwesen» vršila obravnava proti nekemu zdravniku, ki je izdal očetu nekega kaznovanega učenca potrdilo, da je učitelj dečka «mučil». Učitelj je naprosil uradnega zdravnika, da je dečka preiskal, in ker zdravnik ni našel sledu o «mučenju», tožil je učitelj zdravnika, ki je napisal ono spričevalo. Zdravnik je bil obsojen na 30 mark globe ali 6 dni ječe in na povrnitev sodnih stroškov, ki so bili zelo visoki.

Negovanje zob. V «Korrespondenzblatt für Zahnärzte» poroča zobozdravnik dr. Kummel v Berlinu o preiskovanju zob šolskih otrok. Preiskovanja so dognala, da je nad 90% otrok imelo bolne zobe. — V nemški vojski je bilo od l. 1892—1897 nič manj nego 382.668 vojakov, ki so imeli nevarno obolelo zobovje.

Vprašanje ventilacije. Profesor Nussbaum v Hannoveru se je izrekel zoper uporabo zračnih sob in zračnih kanalov pri šolskih poslopih in pristavil, da se dotične uredbe večkrat uporabljajo za čisto druge namene. Tako je našel, da je neki šolski sluga uporabljal zračne sobe za valilnico svojih kokoši.

Izdatki za šolstvo iznašajo v Norveški 16.400.000 K. Od tega odpada na ljudske šole 12.000.000 K za pouk nenormalnih otrok 1.100.000 K, za srednje šole 1.500.000 K in za univerze 1.000.000 K.

Bosensko-hercegovsko šolstvo. L. 1905 je bilo v Bosni-Hercegovini 252 ljudskih šol z 387 učitelji, 153 učiteljicami, 59 ravnateljci in 2 ravnateljicami. Deset učiteljev, 6 učiteljic in 1 ravnatelj so služili ekstra statum. V tem številu niso vštete konfesionalne srbske šole, toda teh ni mnogo. Sedaj pa nekoliko primerjajmo. Sedanja Srbija štela je v tem letu 2400 učiteljev, četudi se razmere dežele in prebivalstva ne razločujejo mnogo od onih v Bosni — Hercegovini; kulturna Avstrija (!!) je v 8 letih spravila šole na 600 učiteljev. In v Bolgariji je bilo med tem 4344 ljudskih šol s 340.668 učenci in 7786 učitelji, torej trinajstkrat toliko kakor v Bosni-Hercegovini. Ta primerjava nas sili misliti.

Duhovniki za odpravo krajevnega nadzorstva v ljudskih šolah. »Preussische Kirchenzeitung« zahteva odpravo krajevnih šolskih nadzornikov. To zahtevo utemeljuje s trditvijo, da krajevno nadzorstvo šoli samo škoduje in jo ovira v razvoju. Ne vem, da li so naši duhovniki istega mnenja.

Pedagoški kurzi v Petrogradu. Pred kratkim se je odprl pedagoški oddelek na spomin Ušinskega pri pedagoškem muzeju vojno-naučnih zavodov v »Soljanom gorodku« (poslopje v Petrogradu). Pri tem muzeju se nahaja laboratorij eksperimentalne pedološke psihologije, ki je objavil že celo vrsto opazovanj. V jeseni l. 1904 so se otvorili pri tem oddelku specialni tečaji za one, ki hočejo delovati v okviru pedologije. Pristopni so pedagogom in vsem laikom, ki se zanimajo za vzgojo. Tu se morejo seznaniti ne samo z rezultati, ampak tudi z metodami pedoloških raziskavanj. V šolskem letu 1905-06 se vršijo tudi poskusi v raznih šolah. Na sporedu je tudi proučevanje učenčeve individualitete, nadalje poskusi v laboratorju in v šoli, individualno in skupno s psihološkimi zakoni didaktike in otroških nedostatkov, opazovanje zaznavanj pri slepih, gluhonemih in normalnih otrokih. Poslušalci brez razlike spola se morajo izkazati s spričevalom srednje šole ali učiteljskega. Šolnina iznaša 25 r. Predavanja počenjajo 19. septembra.

Moravsko učiteljstvo zboruje 20., 21., in 22. julija t. l. v Olomucu. Omeniti moramo, da sprejme učiteljstvo dne 21. julija abituriente mor. učiteljske v svoje vrste. Slavnostni govor pri tej priliki je prevzel učitelj V. Motyčka. Ta sprejem je zelo važen za učiteljsko organizacijo. Druga temata za učiteljsko zborovanje so: 1. Kaj pričakujemo od šole za kulturno povzdigo češkega naroda (prof. Žlábek) 2. Svobodna šola (Em. Havelka) 3. Cilji organizacije (L. Sedláček).

Zakon moravskih učiteljic ročnih del se je sankcioniral dne 3. junija t. l. S tem dobi 1360 učiteljic ročnih del 175.548 K letnih dohodkov več kakor doslej.

Organizacija nemškega učiteljstva. Nemško učiteljsko društvo je imelo l. 1905. nič manj od 47 deželnih društev z 2982 zvezami. Udov je bilo 110.312 (l. 1904. samo 105.603 v 2978 zvezah). Najmočnejše je prusko učiteljsko društvo z 62.069 člani; sasko učiteljsko društvo ima 11.869 članov, bavarsko 11.816, badensko 4.000, virtemberško 3.380, hesensko 2.700 članov. Najmanje društvo je šaumburg-lipsko s 384 člani.

Novo učiteljsiše se ustanovi v Oberhollabrunnu, tretje za Nižje Avstrijsko. Vlada je bila uprizorila pravo dražbo, končno je zmagal Oberhollabrunn, ki je največ dajal.

Cerkev proti šoli. Monsignore Trenkwaldner v Bolcanu je dejal na propovednici, da so v Bolcanu izgnali iz šol nune kakor v Franciji ter jih nadomestili z »vlačugami«. Sedaj se ima zagovarjati za to dobro mnenje o učiteljicah pred sodiščem.

